

NYING

MEDLEMSBREV FÖR GUSTAF SCHRÖDER-SÄLLSKAPET

Kring Gustaf Schröders

NYING

Innehåll:

- *Kallelse till årsmötet i Nordmark*
- *Min lodbössas levnadssaga*
- *Biografi Hugo Hedberg*
- *Johannes Hult i Gravås*
- *Lars Mebius drar sig tillbaka*
- *Nying nr 100*
- *Schröder-shoppen*

Hjälp oss att värva nya medlemmar!

Gruvmuséet, Nordmarks hembygdsgård

Foto: Gunnar Johansson

Kallelse till Årsmötet 2016

Årsmöte Gustaf Schröder-Sällskapet

Lördagen den 4 juni 2016 i Nordmark, Värmland.

Värdskap: före Länsjaktvårdskonsulenten i Värmland, Gunnar Johansson som svarar för dagens program. Han berättar om skogs- och bergsbruk i Värmland och visar gruvor i Nordmark.

10.30 Samling och fika för styrelsen.

11.00 Styrelsemöte.

12.30 Samling för övriga, Kort information om Nordmark.

13.00 Lunch. Möjlighet att titta på samlingarna på Nordmarks hembygdsgård/gruvmuseum.

14.00 Årsmöte.

15.30 Rundtur till gruvorna mm.

16.30 Fika och avslutning.

Hitta hit: Väg 246 Filipstad - Hagfors, 15 km N Filipstad. Kör mot Kyrka, Museum, Sandsjön 200m till skylt vr Museum.

Ev övernattning: Nordmarksbergs herrgård, några rum.
Filipstad: Munkebergs camping, Storhöjdens vandrarhem,
Hotell Hertig Karl, Hennikehammars herrgård,
Gammelkroppss skogsskola 12 km Ö Filipstad.

Gustafs bössor II "Hultan" Av Göran Bergman

Min lodbössas levnadssaga

(Ur Svenska Jägarförbundets tidskrift 1914 sid 107-108)

Utdrag ur brev från jägaren Gustaf Schröder till intendenten Hugo Hedberg, Örebro.

Stockholm d. 27/4 1911.

-Den är lång eller kort som man vill! År 1848, då jag började min verksamhet i norra Värmlands skogssocknar, jämte ströverier i dess skogar, blev jag inte så lite förvånad över att se hur mina följeslagare "skogskarlarna" nedsköt fåglar på de ställen dit jag ej med min rakräfflade dubbelbössa ens försökte skjuta dem. Jag måste beundra både de illa gjorda lodbössorna jämte skyttarna. Visst väckte det löje att se skyttarna ligga på marken och ta stöd eller stödja bösspipan mot något fast föremål men då målet nåddes så fann jag att en tävlan mellan min hagelbössa och deras lodbössa icke lönade mödan på längre distanser.

Som bokhållare på Sälboda hade jag gjort bekantskap med den blott en dryg kvarts mil från bruket redan då uppmärksammade skickliga smeden Johannes Hult i Gravås. Hade sett och beundrat hans arbeten och till honom beslöt jag att sända min av finnen i Evertsberg på Älvdalsskogarna för 13 riksdaler inköpta lodbössa vars pipa var av bästa sort, för genomgående förändring.

Bössan ankom från Hult i sitt nuvarande skick våren 1849. I jakttiden begagnade jag flitigt denna bössa, särskilt sedan orrarna på hösten flockat sig. Och orrar fanns på den tiden i Dalby! Jag kunde i berget ovan min bostad finna över hundra i flockar. Var jag däruppe i dagningen kunde jag inte så sällan få mina 2-6 fåglar innan flocken ätit sig mätt och slog ner på marken. Tidigt nog tröttnade jag på att springa på tjäderlekarna även om jag nog tänkte på dem då jag beställde bössan, den kom i stället i bruk då tjädertupparna vintertid satt på furutopparna. Ripor och järpar ha under årens lopp med denna bössa inte skjutits så få.

Sedan jag blev ägare av min björnbössa så fick karlarna bära min lodbössa men om dom med denna bössa själva skjutit någon björn minns jag ej, men däremot har mer än en älg av denna fått sin bane och av en sådan har den fått sin vinterpäls, -hölstret- av ett helsnott framben av en kapital tjur. Detta har nu av möss och mal uppåtits här i "Sodom".

"Hultan" kallade vi bössan då jag vid våra "knäppta" eller små drevskall måste låna ut mina 32 bössor. Det var den tiden du då man kunde räkna 300 jaktdagar på året i skogsbygden

utan att de jaktbara djuren förminskades utan förr ökades. Den tiden kom dock då bönderna slutade bränna fall och så råg. Av skogen gjordes timmer och så flyttade vargarna och räven kom. Att vidare tänka på vilt i markerna som förr i tiden är nog lönlöst. Därtill har det vilda allt för många fiender som växa dag för dag och man kan undra på om inte det finns sammanlagt fler jägare, skyttar och bössor i vårt land än jaktbara landdjur. -Lodbössans egenhet ligger nog även däri att den hittills haft samma ägare.

Stora famnen till dig, morsan och pojkar

Lodbössan i fråga är såsom personlig vängåva av G.S. överlämnad till H.H och intager nu en rangplats i dennes stora samling av signerade jaktvapen.

Nästa brev lyder som följer:

Stockholm d. 7/6 1911

Jag är ledsen över att ej kunna svara dig på vänskapsfulla av..... men mina gamla ögon ha varit i det skick att jag ej kunnat läsa eller skriva en rad. -Nu är bättre men icke bra. Hade nog tillägg till "Hultan" men orkar ej.

Hur många björnar jag skjutit med "Gammelbössan" kan jag ej säga men 3 gånger har jag varit lycklig nog att få göra doublé på björnar men minns ej mera än att den sista var med

*"björnbössan" och det var ej några smådjur den gången.
–(S. har sedermera beräknat sina fällda björnars antal till omkring ett 60-tal)-.*

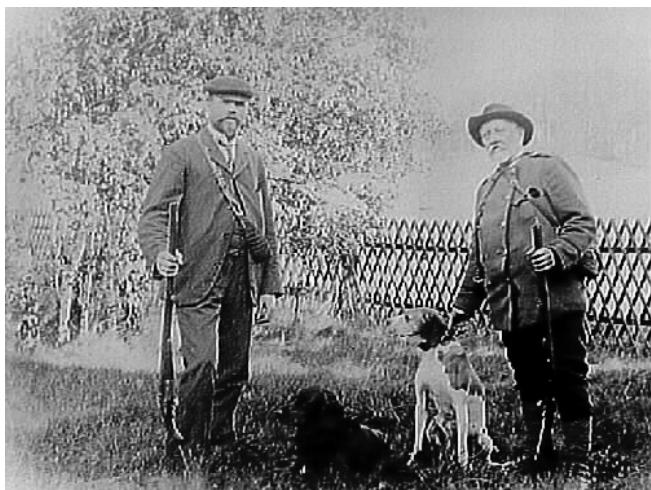
Ehuru intressant nog kan jag ej sända dig "björnbössans" historia, den är mig berättad av en Örebrovagnmakare B. Yckenström av vilken jag efter prov köpte den.

Det antages att björnbössan skall ha en eller flera ryssars död på sitt konto genom den under Krimkriget sårade löjtnant Samsons åtgöranden. Samson blev inlämnad på sjukhus i Stockholm och vid det han lämnade Stockholm köpte vagnmakaren alla hans vapen.

Kan nog förstå att du har fullt upp av livet. Hälsa så vänligt de dina och må krafterna stå dig bi. Mor hälsar genom din vän Gustaf Schröder, gammal och grå.

Biografi Hugo Hedberg

Hugo Hedberg, (1861-1928). Föddes i Värmland där hans far ägde gården Westgård i Östra Ämtervik. Efter ägarbyte bytte gården namn till Herresta. Selma Lagerlöf gjorde gården välkänd under namnet "Borg" i Gösta Berlings saga.

Hugo Hedberg och Gustaf Schröder

Foto samuel Lindberg

Efter avslutade studier i Karlstad och Örebro blev Hedberg brukstjänsteman vid Kungsgårdens bruk och Laxå bruk, kassör på grosshandlarkontor och därefter banktjänsteman i Örebro. Parallellt med bankjobbet blev han intendent för Örebro läns museum 1911.

Gift 1901 med Anna Carolina Larsson från Danshyttan i

Guldsmedshyttan med vilken han fick två söner, Birger Roland Rutger Hugo f. 1902 och Gunnar Mauritz Gustaf Adolf f. 1904. Han var välkänd som storsamlare av bl.a. jaktvapen, med särskilt vurm för signerade exemplar. Hans fina vapensamling ställdes ut vid flera tillfällen, bl.a. på Livrustkammaren i Stockholm.

Gustaf Schrödersamlingen

Det är Hugo Hedberg som vi har att tacka för att det fortfarande finns kvar en Gustaf Schröder-samling. Han var god vän och stor beundrare av Gustaf Schröder. Vid ett besök i det Schröderska hemmet på Narvavägen i Stockholm fick han uppdraget av Gustaf att efter dennes bortgång samla ihop resterna av den gamle storjägarens jaktattiraljer och för framtiden bevara dessa föremål på ett "gott" museum. Samlingen placerades på Örebro läns Museum och bestod 1913 av ca 200 nr. Den överläts så småningom till Värmlands museum och flyttades till Såguddens museum i Arvika där den fanns till beskådande fram till sommaren 2014 då den fick lämna plats för annat som de ansvariga för fornminnesföreningen bedömde som mer intressant.

För närvarande förvaras den Schröderska samlingen på Värmlands museum där man håller på att gå igenom handlingarna och föremålen för att kontrollera att allt står väl till. Man avser även att uppdatera katalogiseringen och digitalisera samlingen. Inga planer finns från museets sida att göra något särskilt utställningsarrangemang men man uttrycker en positiv inställning till att låna ut samlingen till någon lämplig arrangör.

Hugo Hedberg tillkommer också förtjänsten av den fina gravvård som restes på Arvika kyrkogård den 6 juni 1914 och som finansierades genom en insamling som denne initierade.

Ett referat av hans vackra tal i samband med invigningen av minnesstenen finns att läsa i Kåa Wennbergs bok "Gustaf Schröder" som var Gustaf Schröder-Sällskapets årsbok 1993.

Källor:

Projekt Runeberg Kultur- och personhistoriska anteckningar

Svenska Dagbladets årsbok, sjätte årgången 1928

Örebro läns museum, digitala bildarkivet

Svenska Jägareförbundets tidskrift 1913 sid 85-91

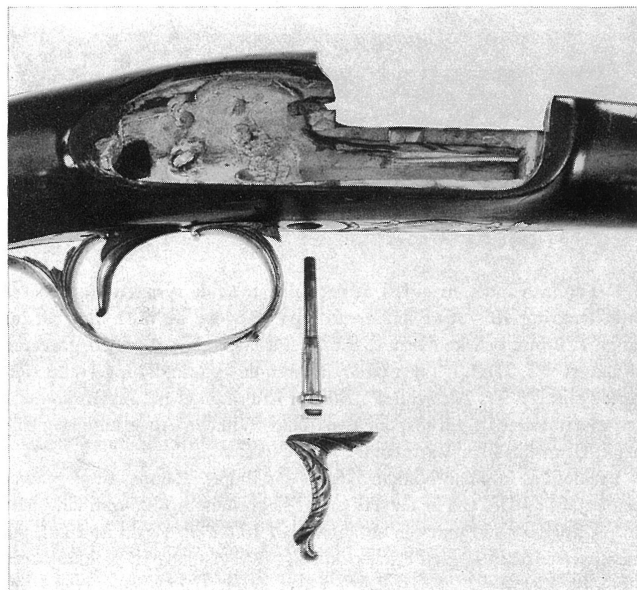
G. Schröder: Hugo Samzelius förord i "Minnen från skogarna" 1919

Kåa Wennberg: Gustaf Schröder 1993

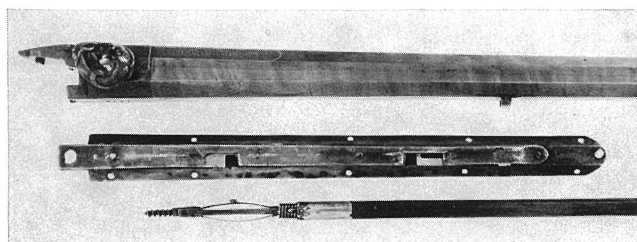

Bössmeden Johannes Hult i Gravås

Göran Bergman

7. Nr 1820, det lösgjorda stödet framför varbygeln och den därunder sittande skruven med asymmetriskt huvud. — The support in front of the triggerguard and the screw with the asymmetric head.

8. Nr 1820. Pipans låsanordning, regelhuset fastskruvat i pipnoten med undre delen gående ner i laddstocksnoten. — The locking-device of the barrel. The bolt-house is fixed in the bottom of the barrel notch with the lower part intruding into the ramrod notch.

Johannes Hult föddes den 9 juli 1810 på Älgå Bruk i Värmland. Han var gift med Brita f. Andersdotter. De fick 4 barn, dottern Maria f. 1834, sonen Anders f. 1835, dottern Cajsa f. 1837 och sonen Johannes f. 1841. 1834 flyttar det nygifta paret till Gravås, Gunnarskogs s:n. Efter 8 år, 1842 flyttar familjen till Stjärnfors, Råda s:n där Johannes fick anställning som manufaktursmed. 1845 flyttar familjen tillbaka till Gravås där Johannes bodde till sin död den 18 april 1871. I smedjan hemma i Gravås började han sin berömda bösstillverkning.

Hans sonson Carl Hult skriver i sina minnesanteckningar 1928 om sin farfar, "*att det var i Gravås han började tillverka bössor av både enklare och finare slag. På de finaste bössorna gjorde han piporna damascherade. De tillverkades av stål och järntråd som sammansvetsades till stänger, vilka spiralformigt sammansvetsades till pipor. För dekoreringen av bössorna använde han graverstickel. Motiven till en stor del av sina graveringar erhöll han från den nedbrunna brasan, det var skiftningarna mellan kolen och falaskan. Vid inläggningar använde han*

mejsel, gjorde med denna ett spår och nedhamrade däri guld- eller silvertråd."

På Livrustkammaren i Stockholm finns 4 bössor av Hult, varav två nära identiska slaglåsstudsare, båda i kaliber 12,6 mm med riklig gravyr varav åtminstone den ena var tillverkad för en utställning i London. Båda dessa är "riktiga specialare" från 1852 som helt saknade synliga skruvar för isärtagning. "En bösmeds skälmsstycke" kallas de i Livrustkammarens beskrivning. Hur var en sådan böska konstruerad? Här följer ett utdrag ur Livrustkammarens journal XII:3 1970 författad av Nils (Persson) Drejholt som beskriver det vidlyftiga handhavandet på följande sätt:

"Vid isärtagningen av bössorna trycks avtryckaren framåt, varvid stödet framför varbygeln lossar. Därunder finns en skruv med asymmetriskt huvud, (fig 7). Om man trycker in framtänderna på den som krokodil utformade bakplåten öppnas gapet och därinnanför finns ett hål med en fjäder. Dras laddstocken ut har den i den ena änden två

hylsor av mässing, som kan skruvas av, den främre döljer en krats och låser den bakre hylsan. Innanför denna finns två fjädrar, varav den ena är försedd med en klack mittpå. (fig 8) På laddstocken till den ena (nr 1820) finns två mässingstift samt därintill bokstäverna A och B. Laddstocken förs in i laddstocksnoten med klacken vänd mot pipan tills klacken hakar i den första regeln i pipans låsanordning (bokstaven A är då vid laddstocksnotens mynning). Laddstocken förs in ytterligare ett stycke så att regeln dras ut klacken på pipans undersida (fig 8), (bokstaven B är nu vid laddstocksnotens mynning). Därefter vrids laddstocken något för att släppa regeln och skjuts sedan in ytterligare ett stycke i noten tills den hakar i nästa regel. Därefter dras laddstocken utåt igen, varvid den ten, som sitter i regelns bakre ände dras ur ett hål på den skruv som sitter framför varbygel. Därefter kan skruven skruva ur (skruven är vänstergängad). Pipan ligger nu lös i pipnoten fasthållen endast med en klack på svansskruvens undersida, hanen förs till halvspänn, varefter pipan kan lyftas ur noten.”

Om det är någon som efter denna beskrivning tycker att det låter krångligt att ta isär en sådan bössa så kan man ju inte annat än imponeras av denne smed och försöka föreställa sig hur denne hantverkare i sin jämförelsevis enkla smedja kunde konstruera ett dyligt mästerverk.

Johannes Hult deltog i flera utställningar med sina vapen, ett blev prisbelönt i Paris 1855 och inköptes av konung Carl den XV. Ett med ovan beskrivna konstruktion köptes av konung Oskar I, det kan möjligen vara detta som nu finns på Livrustkammaren. De två övriga Hultbössorna på Livrustkammaren är av enklare slag. Den ena är en baklad-dare med stiftantändning för patron med kantantändning, daterad 1868 i kaliber 10,9 mm. Pipan kan öppnas åt sidan för laddning. Den andra, som är den enklaste av de fyra, är en slätborrad slaglås-bössa från ca 1850 i kaliber 15,8 mm som är ägarmärkt på kammaren med J. W. Alsterlund. Alla fyra är signerade med J. Hult.

Ytterligare tre vapen var kända av Livrustkammaren 1970. Ett av dem är en slaglås-tudsare som är det praktfullaste av alla. Den är på låsblecket signerad i relief: J. Hult och har på pipan ägarsignaturen inlagd i guld: Chr. Sandström”. Den är försedd med damaskerad 8-kantig pipa i kaliber 13,5 mm. Vapnets kolv och synliga metall-delar är rikligt och konstfärdigt graverade och snidade med div. djurfigurer. Här finns en anteckning om att detta vapen skulle vara

Gustaf Schröders "Hultan", vilket är en felaktig uppgift. "Hultan" finns på annat håll och dess historia beskrivs i en separat artikel.

Vår medlem och jakt-o vapenhistoriske expert Sven Lord har lämnat tips om ytterligare två vapen tillverkade av J. Hult. Den ena är en fint graverad dubbelbössa som är ägarsignerad på spången med namnet Albert Nyholm. Är det någon i läsekretsen som vet något om den mannen är

vi tacksamma för en kontakt! Den andra är en slaglås-studsare i kaliber 13,3 mm med utsökt gravyr.

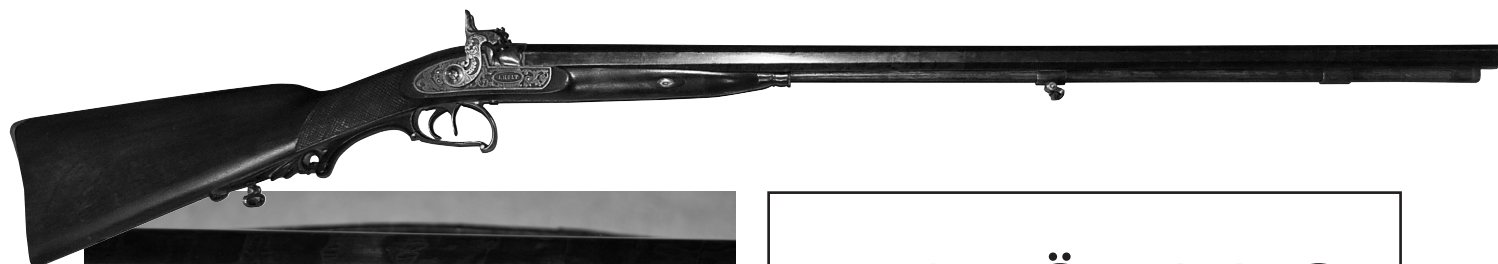
Nuvarande ägarna har haft vänligheten att skicka redaktionen några bilder som vi visar ett urval av härintill.

Källor:

- Livrustkammaren Volym XII:3 1970. Johannes Hult i Gravås av Nils (Persson) Drejholt

-En bok om Gunnarskog 1962

Dubbelbössa Sign Albert Nyholm

VI BEHÖVER DIG SOM MEDLEM

Har du glömt att betala medlemsavgiften? Inbetalningskortet medföljde årsboken i plastfickan under din adress!

Vi behöver dig som medlem för att kunna fullfölja Sällskapets stora kulturgärning med att återutge alla Gustaf Schröders böcker!

Följande böcker återstår: (redaktionens förslag till utgivningsår 20XX): Jaktminnen från skog, fjäll och sjö (2017). Lärobok i fiskberedning (2018). Ströverier i jaktmarkerna (2019). Jakter och skogsliv av "Kalle på Udden" (2020).

Kåa Wennberg har meddelat att han påbörjat en bok med Schröderiana som vi hoppas få använda som årsbok vid lämplig tidpunkt.

Vidare finns Gustaf Schröders norska bok "Barne-minder og bjørnejagt".

Om inbetalningskortet kommit bort så går det bra att sätta in 250 kr på Sällskapets +giro 464 56 93-5. Notera namn och adress så slipper vi skicka ut påminnelse!

Gustaf Schröder-Sällskapet nu på Facebook

Välkommen att gilla Sällskapet! Välkommen även att göra ett eller flera införanden!

Lars Mebius drar sig tillbaka!

Vår ordförande Lars Mebius har meddelat att han i samband med årsmötet 2016 önskar avgå från ordförandeskapet p.g.a. familjeskäl. Lars har varit Gustaf Schröder-Sällskapets ordförande ända sedan 1995 då han invaldes att efterträda Sällskapets förste ordförande Bertil Wettmark. Litet kurios i sammanhanget är att Lars släkt har ett samröre med Gustaf Schröder genom att hans mors farmor var äldsta syster till Gustaf!

Lars med fru Birgitta tillhörde den lilla skara på 23 personer som var församlade på Sågudens Museum i Arvika den 22 juli 1989 när Gustaf Schröder-Sällskapet bildades.

Allt sedan dess har makarna Mebius lagt ner ett stort och värdefullt arbete för Sällskapet.

Birgitta har under alla år fram till fjolåret tjänstgjort som suppleant i styrelsen.

Vi tackar Lars och passar även på att tacka Birgitta för bådas stora insatser för Gustaf Schröder-Sällskapet!

Glädjande att notera är att Lars med sitt stora kunnande även i fortsättningsvis har lovat att bistå Sällskapet med div råd och dåd!

Göran Bergman
Skr.

Detta är Nying nr 100 !

Redan under andra verksamhetsåret 1990 kan man läsa i verksamhetsberättelsen att styrelsen känt ett stort behov av en informationskanal och beslutade därför att ge ut ett medlemsblad. Per-Olof Lönnroth hade redan året innan gett ut ett "Julbrev" till medlemmarna och tog nu sig an uppdraget att producera medlemsbladet som han döpte till "Nying". Första numret kom ut i december 1990 och han fortsatte sedan oförtrutet att ge ut 3-4 nummer av Nying varje år intill sin alltför tidiga bortgång våren 2014.

Det var med stor vanda undertecknad åtog sig uppdraget att föra PO:s gärning vidare. Det är visserligen inte så många sidor som skall fyllas men det tar ändå en förfärlig tid att producera en 8-sidig Nying. Än så länge har det varit fantastiskt roligt att "leka redaktör" men det är klart att man nu börjar få en ännu större förståelse för P-O:s ständigt återkommande vädjan om hjälp med bidrag, för efter några nummer så känner man sig tömd på idéer om vad som kan vara lämpligt och intressant innehåll. Vill därför passa på tillfället att än en gång vädja till er som läser detta om hjälp med manus eller åtminstone förslag på innehåll som han vara av intresse för er som läsare/medlemmar. Tycker det är kul när någon hör av sig! Välkommen att ringa eller skriva!

Hälsningar!

Göran Bergman

070-265 80 90

goran@gbergman.nu

Nying Nr 1-1990

Avsändare:
Gustaf Schröder-Sällskapet
Box 133
671 23 ARVIKA

B

Viktigt meddelande till våra medlemmar utanför Sverige!

Vid betalning av medlemsavgiften från utlandet ange följande:

Swiftadress: NDEASESS

IBAN SE3295000099602646456935

Hälsningar från kassören!

Schröder-Shoppen

Här kan Du köpa medlemsprylar och komplettera Dina årsböcker. Allt till låga medlemspriser. Skriv beställningen på ett inbetalningskort räkna ihop summan och betala i förskott.

Du kan köpa våra tidigare årsböcker till medlemspris; 100 kronor styck. Dock är **Vildmarksliv** (utk. 1991) och **Örjan Kajland** (1992), utgångna. *Tänk bara på att porto tillkommer: 55 kronor för 1-2 böcker och 110 kronor för 3-4 böcker.*

En timmermärkares minnen (1994), **Gamla minnen** (1995), **Med hund och bössa** (1996), **Tjugo år i Dalarna** (1997) och **Pavo Makkran** (1998), **Finntorpet i Västerskogen** (1999), **Pekka Huskoinen** (2000), **En bruksbokhållares minnen** (2001), **Från brukskontor och timmerskog** (2003), **Den gamle fogdeskrivaren** (2004), **Ur fjällfolkets liv** (2005), **Minnen från skogarna** (2006). **Mina**

Minnen från skogarna (2006). **Mina jaktkamrater** (2007). **Från skilda marker** (2008). **Svenska Jakten** (2009). **Minnen från mitt jägarliv** (2010). **Från pojk- och gubbåren** (2011). **Mellan Kölen och Siljan** (2012). **Vägledning i fiske** (2013). **Jakt fiske och vildmarksliv** (2014). **Jaktminnen från skog och slätt** (2015). **Om skidor och skidlöpning** (2016).

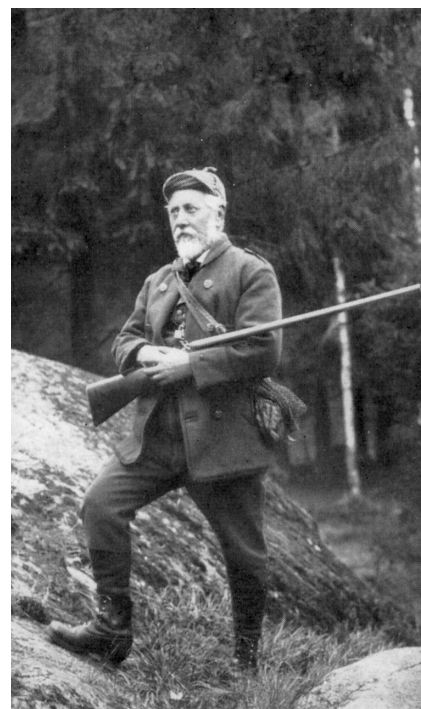
Jubileumsskriften, 50 kr. inkl porto. **Mansbilden hos Gustaf**, uppsats, 100 kr inkl porto.

Vykort av Gustaf Schröder kostar 5:- st.

Medlemsmärken:

Tygmärken kostar 25 kr.

Metallmärken 30 kr.

Enig Garde Förlag

NYING är medlemsbrev för Gustaf Schröder-Sällskapet

Utgivare: Sällskapets sekreterare

Göran Bergman, Tel 070-265 80 90.

E-post: goran@gbergman.nu

Ordförande: Lars Mebius

Tel. 0570-502 20

Kassör: Alf Davidsson

Tel. 0573-770011

Postadress: Box 133, 671 23 ARVIKA

Gustaf Schröder-Sällskapets postgirokonto:

464 56 93 - 5.

E-post: sallskapet@gustafschroder.se

Tryck: Centrumtryck, Malung

ISSN 1102-8238

Produktion: Bo & Göran

Ändra adress!

Om Du flyttar eller om posten ändrat Din adress är det viktigt att **Du meddelar sekreteraren den nya adressen snarast möjligt**